

't hupke

Verenigingsblad van de West Brabantse Vogelwerkgroep

Nr 195 Winter 2023

Inhoud	
Uit het archief: de Bruine Kiekendief	3
Bijlooppark	4
Afschot Knobbelzwanen	6
Nieuwe woonruimte Steenuil	8
Sovon 50 jaar	9
Jonge Ooievaars	10
Lezing biodiversiteit	11
De Blauwe Kiekendief	12
Koude poten	15
Natuur rond Markdal	17
Dagje vogelen met de redactie	18
Natuurgebied: Eldersche Gronden	20
Bijzondere waarneming: spelende Kauwen	21

Van de redactie	
Deze keer weer een gevarieerd Hupke. Op blz15 kunnen jullie lezen waar de redactie zoal mee bezig is, de vaste rubrieken worden verzorgd door de vaste medewerkers maar we hebben ook 4 bladzijde gereserveerd voor jullie.	
Veel leesplezier Jan en Martin	

't Hupke is een uitgave van de West Brabantse Vogelwerkgroep en wordt 4x per jaar toegezonden aan onze leden. Het lidmaatschap loopt per kalenderjaar. Opzegging kan alleen schriftelijk bij de secretaris, uiterlijk 1 maand voor het begin van het nieuwe kalenderjaar.
Bank NL76 INGB 0001 0637 12

Bestuur

Bert van de Haar (voorzitter)
Ger Duijf (secretaris)
Ineke Buijnsters (PR & communicatie.)
Kees Wijnen (penningmeester)
Laurie Rijsdijk (bio-secretaris)

Vormgeving en opmaak

Martin van Leest

Redactie 't Hupke

Martin van Leest
Jan Benoist
redactie@westbrabantsevwg.nl
De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoudelijke teksten.

Vaste medewerkers

Raymond van Breemen
Piet van Iersel
Hans van der Sanden
Willem Veenhuizen
Harry van Vugt
Ria Lambregts (foto's)
Ineke Buijnsters
Wilma Rasink

Tekstcorrectie

Henriëtte Huijgens
Ad Rijnen
Albert de Hoon

Website

www.westbrabantsevwg.nl

Webredactie

Ger Duijf
website@westbrabantsevwg.nl

Volgend Hupke

Verzenddatum 1 maart
Aanleveren kopij 1 februari

Wenst u 't Hupke digitaal te ontvangen stuur dan een mail naar;
secretaris@westbrabantsevwg.nl

Foto omslag: Ed van Zoonen

't Hupke wordt gedrukt op gerecycled papier door:
Printwall Breda

Bij het schrijven van dit stuk op 30 oktober was ik net terug van een hoorzitting van de commissie bezwaarschriften van de provincie Noord-Brabant. De West Brabantse Vogelwerkgroep had bezwaar aangetekend tegen wat in de desbetreffende vergunning was benoemd als 'het verjagen van Knobbelzwanen met ondersteunend afschot'. Het bezwaar bleek ook ondersteund te worden door Animal Rights en Stichting Fauna4life. Ons bezwaar hield het volgende in: 1. er zijn voldoende manieren zijn om Knobbelzwanen te verjagen zonder gebruik van afschot. Het doel van verjagen met afschot is immers niet het inkrimpen van het bestand aan Knobbelzwanen maar het voorkomen van faunaschade aan agrarische gewassen. 2. de beweerde substantiële financiële schade is niet aangetoond. Het genoemde schadebedrag van 30.000 euro is ook niet terug te vinden in het rapport van BIJ12, "Faunaschade-cijfers-schadejaar-2022". 3. de nevenschade in de vorm van verstoring van andere vogels, tot soms een afstand van 500 meter, is op geen enkele wijze meegenomen in de afwegingen en wordt overgelaten aan de 'jagers', terwijl dit vaak overtredingen van de Wet natuurbescherming kunnen zijn. 4. in de provincies Utrecht en Zuid-Holland zijn gelijksoortige vergunningen reeds door de rechter vernietigd en in de provincie Friesland door de het provinciebestuur ingetrokken na bezwaar. Nu is het ongeveer zes weken wachten op wat het advies van de commissie aan het college van Gedeputeerde Staten (GS) zal zijn en vervolgens op de uiteindelijke beslissing op bezwaar door GS.

Omdat binnen Natuurplein ook de doelstelling is om te zoeken naar een inhoudelijke verbinding tussen de verenigingen, heeft een werkgroep voor Natuurplein een cyclus georganiseerd van lezingen die bij de diverse aangesloten verenigingen zullen worden gegeven, met als rode draad 'biodiversiteit'. Voor de Vogelwerkgroep heeft Wilma Rasink zitting gehad in deze werkgroep, dank daarvoor. Via onze website en nieuwsbrief bent u inmiddels op de hoogte gebracht van de data en locaties. Natuurplein heeft inmiddels ook weer een overleg gehad met wethouder Peter Bakker en daar hebben we nogmaals benadrukt dat het essentieel is dat de natuurverenigingen betrokken worden bij het Soorten Management Plan (SMP), om discussie en mogelijke procedures achteraf te voorkomen. Er is toegezegd dat wij tussentijds concept- rapporten zullen ontvangen om die te beoordelen op volledigheid en juistheid.
Uw voorzitter

Bert van de Haar

Van de secretaris

De vereniging draait weer op volle toeren met dank aan onze vaste vrijwilligers.

Onze vaste activiteiten zoals decursus, excursies en lezingen zijn terug te vinden in de agenda die altijd up-to-date is en wordt verzorgd door Ineke Buijnsters.

Daarnaast worden website, Hupke en nieuwsbrief volgens planning verzorgd en draaien al onze werkgroepen en het bestuur gewoon door alsof het de normaalste zaak van de wereld is.

Ook is er nog een groot aantal leden in de weer met het tellen van vogels voor tellingen als MUS, PTT, Watervogels, Midwinter, BMP, Raven en wat al niet meer.

Het idee bestaat dat dit alles door een beperkt aantal leden gebeurt. Uit een onlangs gemaakt overzicht blijkt echter dat maar liefst circa 130 leden met een of meerdere activiteiten hun tijd vullen. Niet slecht voor een vereniging met zo'n 400 leden. Dat een beperkt aantal leden zich bijzonder inzet is echter ook waar. Een kleine twintig leden is verantwoordelijk voor of betrokken bij het overgrote deel van de opgesomde activiteiten. Als van deze groep een aantal mensen uitvalt, om wat voor reden dan ook, krijgen we als vereniging te maken met een probleem.

Dus een oproep aan alle nog niet actieve leden of leden die er nog wel iets bij willen doen: **KIJK EENS OP DE WEBSITE ONDER "WIE HELPT ER MEE?"**.

De organisatie van de excursies draait nu op twee leden en de wens is om dit uit te breiden naar vier leden. Neem contact op met Giggi van Melick of Martin van Leest voor meer informatie: excursies@westbrabantsevwg.nl
Bij de Watervogeltellingen kunnen we altijd meer tellers gebruiken. En het is ook een mooie tijdsbesteding in het winterseizoen. Neem contact op met Laurie Rijsdijk voor meer informatie: bio-secretaris@westbrabantsevwg.nl
We zijn overigens ook nog steeds op zoek naar een coördinator voor deze tellingen.

De komende jaren wordt er in Nederland volop gerenoveerd en nieuwbouw gepleegd. Een gevaar voor de nestgelegenheid van vogels. Om deze ontwikkelingen goed te kunnen volgen en tijdig in actie te kunnen komen, zijn we op zoek naar leden die kritisch rapporten en plannen kunnen lezen en beoordelen op juistheid. Neem contact op Bert van de Haar: voorzitter@westbrabantsevwg.nl

Ook zijn er altijd eenmalige of korte activiteiten waaraan u een steentje kunt bijdragen, zoals de organisatie van de nieuwjaarsreceptie, het PR-team, etc. Neem hiervoor contact op met Ineke Buijnsters: publiciteit@westbrabantsevwg.nl

Mocht u een steentje willen bijdragen.....

Ger Duijf

Iedere dag een...

Als je aan de rand van de stad woont en iedere dag naar buiten gaat om te wandelen in natuurgebieden, merk je dat er steeds minder vogels te zien en te horen zijn. Hard vergelijkingsmateriaal heb ik niet, maar vast staat dat het stiller wordt, vooral buiten de broedtijd. Er zijn dagen dat in een uur tijd er geen vogel te bekennen is. Maar er zijn uitzonderingen. Zoals de Groene Specht die zich met zijn luide lach geregeld en goed laat horen. Dat is niet zo vanzelfsprekend want de soort staat op de rode lijst. Wij hebben geluk, maar er zijn streken in Nederland waar hij niet voorkomt of zeldzaam is. Opvallend is dat de Groene Specht van insecten leeft waarvan wij weten dat het aantal drastisch is afgenomen. Zelfs in de winter als insecten zich verborgen houden kan hij toch aan de kost komen.

In de broedtijd kan ik op tien minuten lopen twee bezette nesten van Ooievaars bewonderen. Tien jaar geleden moest je naar andere streken gaan om ze te kunnen zien. Buiten de broedtijd is op loopafstand altijd een Grote Zilverreiger aan het vissen. Een tweede exemplaar komt weleens kijken of er wat te halen is, maar wordt direct weggejaagd. Vijftig jaar geleden zag ik mijn eerste Grote Zilverreigers: dat was duizend kilometer zuidelijker, in de Camargue. Lang geleden ben ik speciaal naar het Naardermeer gegaan om Lepelaars te zien; nu zie ik ze vlakbij huis foerageren. Nieuw voor mij was het waarnemen van Raven. Eenmaal vier, aan het geluid te horen twee ouden met twee om voedsel bedelende jongen. Ik vond eens een doodgereden Houtduif op straat en besloot hem in de natuur te deponeren. Op de terugweg, een half uur later, zat er een Raaf van te eten. Mijn eerste Raven heb ik lang geleden in de Pyreneeën gezien. Wij leven nu in het heden en zullen het ermee moeten doen. Er zijn meer natuurgebieden bijgekomen, maar er zijn minder vogels. Als klimaatopwarming voorkomen kan worden en de CO₂-uitstoot drastisch wordt verminderd, komt het misschien toch weer goed.

Biemeus

de Bruine Kiekendief

De Bruine Kiekendief is een vogel die al heel lang en vaak wordt waargenomen in West-Brabant. Dat blijkt uit ons archief. Hans heeft weer ons archief doorzocht en de gegevens verstrekt die, ik ga gebruiken in dit artikel.

De eerste waarnemingen in ons archief zijn gerapporteerd door D. Lolc. Zijn echte naam weet ik niet. Hij zag de vogel al in 1961. Daarna nemen de waarnemingen toe zodat het in de jaren zeventig een normale verschijning is in onze regio in die gebieden waar grote rietvelden en moerassen zijn. Het vaakst wordt hij dan gezien in de Biesbosch, op het Industrierrein Moerdijk, in de Matjes en in de binnenpolder van Terheijden.

Samenvatting			
periode	aantal getelde Bruine Kiekendieven	aantal waarnemingen in archief	gemiddeld aantal per waarneming
1961-1970	21	12	1,75
1971-1980	109	61	1,79
1981-1990	353	205	1,72
1991-2000	272	124	2,19
2001-2010	780	547	1,43
2011-2020	1620	1388	1,17
2021-2023	722	619	1,17

Uit de tabel blijkt dat de vogel dus al lang en veelvuldig door waarnemers/sters werd doorgegeven. Het viel op dat er vaak twee tegelijk werden gezien, mogelijk zijn dit broedparen. In de laatste decennia verandert dat naar ongeveer één vogel per waarneming. Wat ik ook nog uit de waarnemingen kon halen, als dat tenminste werd vermeld: hoeveel overvliegende en hoeveel vogels als ter plaatse worden gemeld. Het aantal ter plaatse is dan meestal bijna tweemaal zo hoog als dat van de overvliegende vogels. In de Avifauna van Noord Brabant (1967) wordt de soort beschreven als een vrij schaarse broedvogel. Toen kwam het verspreidingsgebied nog overeen met de verspreiding van de Grauwe Kiekendief. Inmiddels is deze laatste soort uit Noord-Brabant verdwenen. Maar volgens de schrijvers van dit boek werd hij in de broedtijd op veel plaatsen waargenomen. Het lijkt erop dat hij dan een zwervend bestaan leidt. In september verlaten ze dan de provincie weer.

De Atlas van de West-Brabantse Broedvogels geeft ook inzicht in de aanwezigheid van de Bruine Kiekendief. In de jaren 1989 tot 1996 broedden er naar schatting 130 tot 160 paren in West Brabant. Deze waren dan natuurlijk vooral te vinden in de bos- en natuurgebieden, hoewel in de agrarische gebieden toch ook nog 40 – 50 paren voorkwamen. Als je het kaartje in deze Atlas bekijkt zie je dat ze vooral in de polders broedden, kortom het lage deel van West-Brabant.

J. Schaerlakens schreef in 1975 nog over de achteruitgang van de stootvogels, zoals ze toen genoemd werden, het volgende : Zo was het tien jaar geleden nog geen zeldzaamheid dat je op de heidegebieden in Noord-Brabant in het broedseizoen alle drie de soorten kiekendieven tegenkwam. De Blauwe en de Grauwe Kiekendief zijn inmiddels als broedvogel verdwenen en het is waarschijnlijk dat een schatting van tien broedparen voor de Bruine Kiekendief in Noord-Brabant nog aan de hoge kant is. Hij wijst daarbij vooral op het openstellen van de natuurgebieden waar de recreatie volop wordt gestimuleerd. Zo worden er wandelpaden aangelegd en worden daardoor naar zijn mening de nesten verstoord.

Nog een opmerkelijk verhaal uit die periode van Hans van Lieshout: Volgens het Instituut voor Dierhouderij en Diergezondheid (ID-DLO) werden in Noord-Brabant over de periode 1974 tot en met 1994 108 gevallen van vergiftiging vastgesteld (5.4 per jaar). In 1995 werd er door het ID-DLO in acht gevallen vastgesteld dat er sprake was van vergiftiging: zesmaal met aldicarb en tweemaal met carbofuran. Een belangrijke verandering ten opzichte van 1974-1994 is het verminderde gebruik van parathion. In de periode 1974-1994 werd 49 keer parathion gebruikt

In de Atlas van de Nederlandse Broedvogels (2002) wordt vermeld dat de vogel vooral in het laagland van Nederland aanwezig is. In het gehele land broedden toen nog 1300 tot 1450 paren. In Oost-Brabant verdwenen sinds de vorige atlas de meeste broedparen. In elf blokken werd hij niet meer gezien.

In de Vogelatlas van Nederland (2018) wordt het aantal broedparen op 900 tot 1200 geschat voor heel Nederland. In de winter komen 100 tot 200 Bruine Kiekendieven voor in Nederland. Dat moeten dan vogels uit het noorden van Europa zijn, want de onze zijn al in september naar Afrika vertrokken. De meeste van deze vogels worden dan in het Verdrongen land van Saeftinge gezien.

Piet van Iersel

1. Avifauna van Noord Brabant, F.J.H van Erve e.a. (1967)
2. Atlas van de Nederlandse Broedvogels; Sovon 2002
3. Atlas van de West-Brabantse broedvogels; Swev, (2007)
4. Vogelatlas van Nederland ; Sovon (2018)
5. J. Schaerlaeckens. (1975). Bedreiging van de stootvogelstand in Zuid-Nederland. HET Vogeljaar, 23(3), 120–122
6. Hans van Lieshout. (1996). Roofvogelvervolging in Noord-Brabant in 1995. DE TAKKELING, 4(1), 93–95.

Het Bijlooppark

Ligging

Het Bijlooppark is gelegen in het westen van Breda, aan de westzijde van Princenhage.

Het ligt ingeklemd tussen de Princenhagelaan in het westen, daarvan gescheiden door een aarden wal, de Liesboslaan in het noorden, de Ambachtenlaan in het oosten en de Graaf Engelbertlaan in het zuiden.

Het is eigenlijk meer een brede bosparkstrook, een buffer tussen de stad, 'schone' kantoren en de snelweg de A16.

De wal langs de drukke Princenhagelaan zorgt ervoor dat het bospark minder geluidsoverlast kent.

Historie

Het park is genoemd naar het riviertje de Bijloop. Dat ontspringt in Zundert/Achtmaal, en stroomt via Rijsbergen (de vloeiveide) naar Breda. Het komt uit in het zuidelijk deel van het park en, mondt uit in de Turfvaart, die op zijn beurt weer loopt langs het Talmapark -en eindigt in de Aa of Weerijds. Van daaruit naar het noorden (Zaartpark, Van Sonsbeeckpark) zet de groene zone zich voort, tot aan de singels toe!

Het riviertje de Bijloop, daterende uit circa 1500, werd gebruikt voor de aanvoer van turf naar Breda en verder. Rond 1620 werd de Turfvaart gegraven om nog beter en sneller de turf te vervoeren.

Het getuigt er wel van dat het hier een natte en moerassige omgeving moet zijn geweest. En dat vinden we terug in het Bijlooppark.

Beplantingen en aanleg

Ongeveer dertig jaar geleden is men al begonnen met het deels inrichten en ontwikkelen van het Bijloopbospark. Stadsuitbreidingen naar het westen en veranderingen van snelwegen nodigden daartoe uit.

Er werden vijvers gegraven, poelen ontwikkeld, plasdrassituaties gemaakt. Nog weer later werd de Bijloop verbeterd, vanuit de westelijke zijde, onder snelwegen door, en uitkomende tot in het park, en verder.

Er kwam zelfs een vistrap om de vismigratie te verbeteren. De laatste jaren zijn vele wijkbewoners actief om nog meer natuurbeleving te realiseren. Er is een zogenaamde plukroute gemaakt, een wandeling door het bospark en deels door de wijk waar je dan fruit of zelfs een bloem voor in de vaas kan en mag plukken.

Dat is het Princevillepark. Een deel van het bos is ingericht als een vlinder- en insectentuin. Voor nog meer gebruik en ontspanning in de natuurlijke omgeving.

In en langs de verschillende waterpartijen zijn smalle en bredere rietoevers aanwezig, samen met diverse moerasvegetaties.

Enkele paddenpoelen stonden droog, andere waren weer vol met water, een mooie biodiversiteit.

Pleksgewijs zijn er nog oude Populieren en Inlandse eiken aanwezig, relictten uit een landschappelijk verleden.

Als gevolg van het vochtige karakter, zijn er moerasbosjes en houtsingels bestaande uit diverse wilgen, elzen, essen en hazelaars, in combinatie met een grazige ondergroei van brandnetel, vele grassen en andere kruiden.

Vogel en natuurkwaliteiten

Periode 1900- 1995

Een jong vochtig parkbos in ontwikkeling: van akkers, heidepercelen en weilanden naar vochtig loofbos.

Een ontwikkeling naar een bosbuffer tussen stad en snelwegen.

Pioniersoorten zoals Fitis, Vink, Tjiftjaf, Fazant, Ekster en Zwartkop zullen wel aanwezig geweest zijn. Misschien toen nog wel Kievit, Wulp en Veldleeuwerik, nabij de aanliggende landerijen.

Periode 1996-2007

Een deel van het Bijlooppark is toen verder aangelegd, er zijn meerdere waterpartijen en paddenpoelen gegraven. In 2007 is het gebied onderzocht, en gekarteerd naar de territoriumhoudende vogelsoorten. Toch wil ik ze allemaal even noemen, vooral omdat er weinig van bekend is wat er in het Bijlooppark zoal voorkomt.

Wilde Eend (ca 4), Meerkoet (8), Waterhoen (4), Fazant (1), Houtduif (ca 12), Turkse Tortel (3), Grote Bonte Specht (1), Heggenmus (3), Roodborst (4), Merel(8), Zanglijster (3), Zwartkop (4), Tjiftjaf (4), Winterkoning (7), Koolmees (6), Pimpelmees (3), Boomkruiper (1), Ekster (2), Zwarte Kraai (1), Groenling (1), Spreeuw (3) en, Gaai (1). Van de, Kauw waren er, wel veel voedsel zoekend in het park, maar ze broedden in de wijk. Zeker één keer heb ik ongeveer vijftig exemplaren op de gazons geteld.

Opvallend is dat toen nog geen moerasvogelsoorten aanwezig waren.

Vogels houden van Breda

Periode 2008-2023

De inventarisatie/kartering is alweer zestien jaar geleden. Nu het bospark is ouder geworden zullen vogelbossoorten die oud hout nodig hebben om voedsel te zoeken en te broeden, zoals de Grote Bonte Specht en Boomkruiper, wel wat toegenomen zijn.

Intussen heeft er zelfs een aantal jaren geleden nog een IJsvogel gebroed! Die soort wordt met regelmaat nog waargenomen. Opmerkelijk is dat de Fazant zich kan handhaven; blijkbaar geven de aanwezige ruigere terreinen hem/haar voldoende voedsel en schuilgelegenheid. Door het ouder worden van de rietvegetaties en het gunstige beheer zullen rietvogels zoals Kleine Karekiet, Rietgors en misschien zelfs de Cetti's Zanger zich kunnen vestigen.

Vogeltechnische kwaliteiten met aanbevelingen.

Het Bijloopbospark is nog vrij open van structuur. Er zijn weinig dichte bosschages en hagen om voor de vogels meer broed-, voedsel- en schuilgelegenheid te bieden. Zeker langs een aantal paden en plukgelegenheden is het wenselijk om meer beshoudende hagen te ontwikkelen, zogenaamde Zeeuwse hagen, met bijvoorbeeld hulst, kornoelje, lijsterbes, meidoorn, hondsroos, bottelroos en en liguster.

Maak 'boomweides', waar de bomen dus in groepen staan, maai niet te vaak, laat gedeelten verruigen voor vlinders en insecten. Ontwikkel zoomvegetaties als overgang tussen beplanting en gras/gazon voor meer natuurwaarde, meer kansen voor insecten en vlinders.

Aanbevelenswaardig is ook om een ijsvogelwandje te realiseren bij de vistrap. Temeer omdat de IJsvogel geregeld langs de Bijloop en de Turfvaart en de andere waterpartijen wordt gezien. Het kan ook een rustige plek zijn, omdat wandelaars met of zonder hond en joggers op redelijke afstand kunnen blijven.

Met dank aan Jan Benoist voor aanvullende informatie.

Willem Veenhuizen

Geraadpleegde literatuur

Kappelhof T., Leenders K., Messer J.W., Klep P., 2021, Historische atlas van Breda, Pictures Publishers
Van Iersel P., van der Sanden A, van der Sanden H., Veenhuizen W., 2008, Vogels (houden) van Breda, NPM Breda
Waarneming.nl 2023, diverse geraadpleegd
Erfgoedweb Breda
Benoist, J. 2007, Vogelkartering, Methode Bloem, Heuvel zuidwest, Princenhage
Schils C. 2018, 400 jaar Bredase Turfvaart.; Werkgroep Breda Binnenste Buiten
Breda stad in een park, kaart en atlas, eerste editie, juli 2020
Amersfoort/RD New, 1:10.000.

Afschot Knobbelzwanen

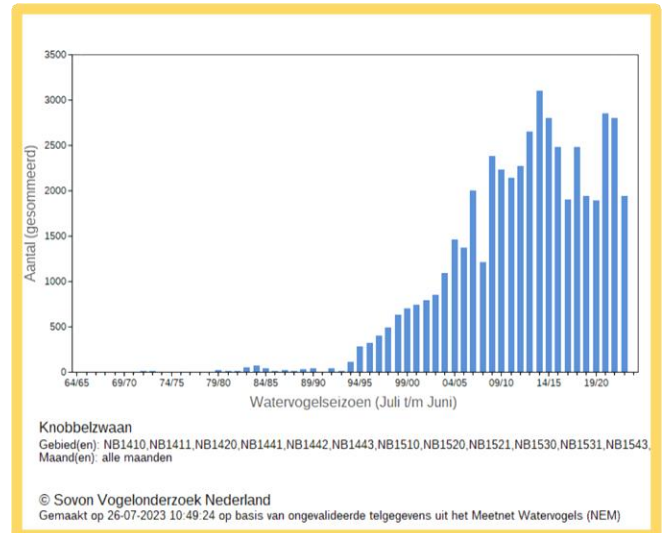
De titel is al een mondvul en daarom wil ik hier nog wat toelichten om dit verhaal voor de gewone vogelaar wat duidelijker te maken. Onze vereniging heeft bij monde van de voorzitter en de secretaris bezwaar gemaakt tegen: de beschikking op de aanvraag van de Stichting Faunabeheereenheid Noord-Brabant om ontheffing op grond van artikel 3.3 eerste, tweede en vijfde lid, van de Wet natuurbescherming. Deze beschikking geeft de WBE (Wild Beheers Eenheden, zijnde de jagers) de mogelijkheid om gedurende zes jaar in de maanden november tot mei Knobbelzwanen te verjagen door zogenaamd ondersteunend afschot. Ik zal over enkele punten uit onze brief hierna wat meer vertellen. Overigens zijn wij niet de enige bezwaarmakers: Fauna4live maakte eveneens bezwaar tegen deze beschikking.

De periode vanaf één uur voor zonsopkomst maakt het onmogelijk om in het eerste half uur eventueel andere zwanensoorten te onderscheiden in een aanwezige populatie. Afschot mag alleen plaatsvinden als er gegarandeerd voldoende zicht en kans op herkenning is. Dat vergt niet alleen ervaring maar ook deskundigheid en goed materiaal, zoals telescoop of verrekijker. We stellen voor om hier een deskundig ecooloog bij te betrekken. Het zal veelal Knobbelzwanen betreffen die afkomstig zijn uit het Natura2000-gebied de Biesbosch en daarmee vindt dus indirect afschot plaats van Natura2000-fauna. De Knobbelzwaan is beschermd op grond van de Europese Vogelrichtlijn en de Wet natuurbescherming. Voor deze soort zijn in Nederland Natura2000-gebieden aangewezen als niet-broedvogel.

De broedperiode van de Knobbelzwaan is maart-mei (bron Vogelbescherming Nederland). Afschot in deze periode (in de beschikking 1 november tot 31 mei) kan dus betekenen dat een koppel zwanen gehalveerd wordt, wat een negatief effect zal hebben op het broedsucces.

Bij de afgifte voor een periode van zes jaren is geen rekening gehouden met tussentijdse veranderingen die mogelijk de instandhouding van de soort ongunstig beïnvloeden. Denk daarbij aan een vogelgriep-epidemie onder de soort of overmatig afschot waardoor het broedsucces kleiner wordt.

Volgens de Vogelatlas van Nederland (Sovon 2018) is de dichtheid van Knobbelzwanen gemiddeld tot laag in de gebieden waarvoor de beschikking is afgegeven, dus is er geen motiverende reden om over te gaan tot afschot/verjaging. Ook onze tellingen in het gebied laten geen sterke groei van het aantal Knobbelzwanen zien. De getallen van de Wildbeheers-eenheden zijn onbetrouwbaar; lees daarvoor hun jaarverslagen. Je kunt niet elk jaar precies 424 postduiven afschieten (jaarverslagen van 2020 en 2021)!

GRAFIEK TER ONDERSTEUNING VAN ONS BEZWAAR. (Sovon 2023)

De afschotperiode ligt ruim voorbij de periode waarop de watertemperatuur boven de tien graden komt en de waterplanten dus weer volop groeien. Dat betekent dat de zwanen ook daarop veel vaker zullen foerageren. En dus minder zullen foerageren op landbouwgronden. Tegelijk met het met een geweer verjagen van Knobbelzwanen worden ook andere vogels verstoord; dat kunnen vogels zijn die wel beschermd zijn en dus niet verstoord mogen worden zeker niet in de broedtijd.

De eventuele schade aan gewassen is van een dusdanige orde dat deze niet opweegt tegen de 'fauna schade' door de Knobbelzwaan.

Wij willen ook verwijzen naar het onderzoek van Altenburg & Wymenga (A&W rapport 2571) 'Effecten van verjaging op vraatschade door ganzen in Fryslân', waaruit duidelijk wordt dat er nogal wat schort aan de daadwerkelijke getallen en de ingebrachte getallen door de Wildbeheers-eenheden over aantallen en vraatschade om daarmee afschot te rechtvaardigen. Vernietiging van alle afgeschoten vogels maakt controle en evaluatie door een onafhankelijke instelling niet mogelijk.

Opmerkelijk is dat deze beschikking is afgegeven voor vier WBE's namelijk die van het Land van Altena, de Biesbosch, de Amerkant en Steenbergen e.o.

Op 16 oktober ontvingen we een toelichting op het verweerschrift van de OBDN (Omgevingsdienst Brabant Noord) op onze bezwaren. Een verhaal van zeven kantjes geschreven door een zekere Frenken. Hij stelt dat de leden van een WBE wel degelijk onderscheid kunnen maken tussen Knobbel-, Wilde en Kleine Zwanen, ook al is dat één uur voor zonsopgang. Maar daar is geen controle op. Dat er Knobbelzwanen uit de Natura2000-gebieden worden geschoten doet er niet toe omdat het buiten het kader valt van deze ontheffing. Er zal ook geen invloed zijn op de grootte van de aanwezige populaties, want er worden weinig vogels geschoten. Handhaving op verstoring van andere beschermde soorten valt buiten de ontheffing.

De beoordeling van wat behoorlijke schade is wordt overgelaten aan de Omgevingsdienst. Het aantal gedode Knobbelzwanen dient netjes te worden geregistreerd. Verder worden onze bezwaren afgewimpeld.

Maar op 30 oktober wordt onze Vogelwerkgroep nog gehoord door de bezwarencommissie. Daar gaan we dan maar heen om nogmaals toe te lichten wat onze bezwaren zijn. Veel zullen we er niet mee opschieten, maar je weet nooit. Meestal bestaat zo'n commissie uit juristen en niet uit ecologen of vogelaars.

Piet van Iersel

Chat GPT

Binnen minder dan een seconde zag ik dit uit de computer rollen toen ik ChatGPT vroeg om de tekst van een bezwaarschrift met het volgende onderwerp:

Onderwerp: Bezwaar tegen de ontheffing, die het afschieten van Knobbelzwanen mogelijk maakt.

Geachte leden van de Bezwaarcommissie,

Ik schrijf u vandaag met een diepgaande zorg over een kwestie die mijn hart raakt: het afschieten van knobbelzwanen. Deze majestueuze en elegante vogels, die de sierlijke schoonheid van onze wateren verrijken, zijn de afgelopen tijd steeds vaker het doelwit van afschot en verjaging. Mijn bezwaarschrift is bedoeld om uw aandacht te vestigen op dit verontrustende probleem en om te pleiten voor een stopzetting van deze praktijk.

Laten we teruggaan in de tijd, naar een kalme ochtend aan de oever van een helder meer. De zon stijgt op, en in de verte zwemmen een paar knobbelzwanen met gracieuze bewegingen over het spiegelende wateroppervlak. Hun witte verenkleed glanst in het zonlicht, terwijl ze rustig grazen op waterplanten. Knobbelzwanen staan symbool voor vrede, schoonheid en sereniteit in de natuur, en het zou een tragedie zijn om hun aanwezigheid te verstoren.

De reden voor het afschieten van knobbelzwanen wordt vaak aangevoerd ten behoeve van het beheer van de populatie en het beschermen van landbouwgronden. Hoewel ik begrip heb voor de zorgen van boeren, geloof ik dat er betere oplossingen zijn dan het doden van deze prachtige vogels. Enerzijds kunnen niet-dodelijke methoden zoals het plaatsen van schrik makende objecten of het gebruik van honden effectief zijn om zwanen uit landbouwgebieden te houden. Anderzijds kunnen we samenwerken aan het behoud van hun natuurlijke habitat en zoeken naar manieren om hun interactie met landbouwgronden te minimaliseren.

Daarnaast wil ik benadrukken dat knobbelzwanen een belangrijke rol spelen in ons ecosysteem. Ze helpen bij het handhaven van de waterkwaliteit door waterplanten te begrazen, wat op zijn beurt de leefomstandigheden van andere waterdieren verbetert. Ze zijn een integraal onderdeel van de biodiversiteit van onze wateren.

In plaats van het afschieten van knobbelzwanen zou ik willen voorstellen dat we meer investeren in educatie en bewustwording.

Laten we de gemeenschap informeren over de waarde van deze majestueuze vogels en hen aanmoedigen om samen te werken aan co-existentie. Het kan zeer de moeite waard zijn om voorlichtings-programma's op te zetten die de boeren helpen begrijpen hoe ze hun gewassen kunnen beschermen zonder schade toe te brengen aan de knobbelzwanen.

Ik doe een beroep op uw compassie en wijsheid om deze prachtige wezens te beschermen. Laten we samen streven naar een harmonieus evenwicht tussen mens en natuur. Het afschieten van knobbelzwanen is niet alleen een aanslag op de natuurlijke schoonheid, maar ook op ons eigen geweten. Laten we samenwerken aan een betere toekomst voor deze elegante vogels en voor onszelf.

Ik dank u hartelijk voor uw aandacht voor dit belangrijke onderwerp en kijk uit naar uw overwegingen.

Met vriendelijke groet,

Piet van Iersel;
Meent 59 ; 4817NP Breda

Namens de West Brabantse Vogelwerkgroep.

FOTO : SAXIFRAGA; AB. H. BAAS.

Nieuwe woonruimte voor de Steenuil

In augustus 2021 kwam er een verzoek binnen bij de coördinator van de Uilen werkgroep, Martin van Leest. Woningbouwvereniging Laurentius was volop bezig met renovatie en isolatie van woningen in de wijk Wisselaar. Anne van Bennekom, projectleider ecologie van bureau Econsultancy, voerde in opdracht van Laurentius ecologisch onderzoek uit naar beschermde soorten in de wijk.

De huizen zouden worden gerenoveerd, waarbij onder andere de daken vervangen werden. Tijdens het onderzoek naar Huismus, Gierzwaluw en vleermuizen was er verschillende keren een Steenuil waargenomen. Omdat er tot nu toe per keer één was gezien, ging men er vanuit dat het ging om één exemplaar. Ook hingen er enkele nestkasten voor de Steenuil in de wijk. Econsultancy heeft niet vast kunnen stellen waar de vaste rust- en verblijfplaatsen waren. Wel vermoedde men dat de rust- en verblijfplaatsen zich onder dak- en nokpannen van de woningen bevonden. Daarbij lijken twee woningen de grootste trefkans te hebben, omdat de Steenuil veel rond deze huizen was waargenomen. Ook dit was met een eerder ecologisch onderzoek (2019) aangetoond. Bij het onderzoek uit 2019 bleek ook een nestlocatie te zitten onder een ontbrekende nokpan aan de Noordschotestraat. Het vervangen van de daken kan de Steenuil verstoren. Dit wilde men uiteraard zo veel mogelijk voorkomen. Martin had aan mij gevraagd, als lid van de Werkgroep Uilen werkgebied 3, bekend met de omliggende vaste broed- en verblijfplaatsen van Steenuilen, om mee te werken aan het onderzoek en mee te denken waar eventueel nieuwe woonruimte was te vinden. In de directe omgeving moeten namelijk zogenaamde mitigerende maatregelen worden genomen. Beperking van negatieve effecten is een must. Mitigerende maatregelen zijn maatregelen die negatieve effecten van een ingreep in het plangebied op plant- en diersoorten beperken. Voorbeelden van dergelijke ingrepen zijn: de sloop van een gebouw, de aanleg van infrastructuur of andere (ruimtelijke) ingrepen.

In oktober 2021 was het zover: ondergetekende was uitgenodigd door Anne om samen vanuit een hoogwerker onderzoek te doen naar de eventuele verblijfplaats van de Steenuil. De renovaties waren elders in de wijk al volop aan de gang. Met de hoogwerker ging ik mee naar boven met Anne en de aannemer van Laurentius. Onder de kapotte nokpan aan de Noordschotestraat vonden we een hand vol braakballen van de Steenuil. De ruimte onder de nokpan was erg klein, mijn inziens veel te klein voor een broedplaats/verblijfplaats van jonge Steenuilen. Maar bij navraag bij vogelaars die in de wijk wonen, kreeg ik de bevestiging dat er tot in 2020 wel degelijk jonge Steenuilen waren gezien bij de kapotte nokpannen. Ik ga ervanuit dat het een plaats is waar mannetje Steenuil slaapt en rust; als Steenuilen jongen hebben wordt de man uit de kast geweerd door de vrouw.

Het mannetje komt tijdens de fase dat er jongen zijn alleen in de kast om prooien te brengen. Dat laatste is de reden dat Brabants Landschap tegenwoordig speciale mannenkasten levert voor de Steenuil.

In oktober 2022 werd mij door Jim Bakker (opvolger van Anne van Bennekom bij Econsultancy gevraagd om mee te kijken waar er steenuilkasten geplaatst konden worden als vaste broed- en verblijfplaats. Direct aangrenzend aan de woonwijk die gerenoveerd wordt, ligt het volkstuinencomplex Wisselaar van de vereniging Bredase Amateur-tuinder (in het vervolg BAT). Mijn advies aan Econsultancy was om met het bestuur van de BAT te informeren naar de bereidheid om de Steenuilen een vaste broed- en verblijfplaats te bieden. Het advies werd overgenomen en had resultaat. In samenwerking met het bestuur van de BAT werden twee mooie plekken gevonden op de volkstuin. De tuinders van de BAT zijn goed erover geïnformeerd dat de nieuwe verblijfplaatsen als ze eenmaal bezet zijn door een broedpaar Steenuilen jaarrond bescherming genieten.

In februari 2023 was het eindelijk zover!: De steenuilkasten, uiteraard gefinancierd door de woningbouw vereniging Laurentius vanwege hun zorgplicht voor de mitigerende maatregelen, werden opgehangen op het terrein van de volkstuincomplex (locatie 1 en 4 op de kaart). In totaal werden twee steenuilkasten geplaatst waarvan één kast bedoeld is om te functioneren als nestkast en één kast als rustkast voor een mannetje Steenuil. De kasten worden opgenomen in het bestand van werkgebied 3 van de West Brabantse Vogelwerk groep en geregistreerd in de uilenmonitor van het Brabants Landschap.

Afgelopen 16 mei (2023) zijn de kasten gecontroleerd, ze waren helaas nog niet gevonden door de Steenuilen. De kans is groot dat dit wel gaat gebeuren gezien de populatie Steenuilen rond de Lage Vugt polder en het park Hoge Vugt.

Raymond van Breemen

Sovon bestaat vijftig jaar (1973-2023)

In de jaren zestig ging ik als afgevaardigde van de KNNV-afdeling Breda naar de jaarlijkse bijeenkomsten van het Contact Orgaan voor Vogelstudie van de KNNV. Soms ging plaatsgenoot Piet Jansen (fenologie-onderzoek in het Mastbos) mee. Wij kwamen samen in een van de zalen van de Universiteit van Utrecht.

Daar waren bekende vogelkenners aanwezig als Sjoerd Braaksma (Staatsbosbeheer, inventarisatiemedewerker en kerkuil-onderzoek), Bloem (bekend van broedvogel-inventarisatie-methode), Herman Leijs (landelijke telling Oeverzwaluwen), Mulder (landelijke telling Grutto's) en Jules Philippona (ganzen tellen). Voor mij als provinciaal vogelaar ging een wereld open. Met Braaksma, Leijs en Philippona heb ik lang prettig contact gehouden. Hun telmethoden zijn door ons in 1969 ook overgenomen. Het is goed bij dit jubileum aan hen terug te denken want zij waren de pioniers van landelijk vogelonderzoek. Hun biografieën heeft K. Voous geschreven in zijn boek "In de ban van vogels".

SJOERD BRAAKSMA

Op een van de bijeenkomsten van het contactorgaan werd verslag gedaan van een inspirerend vogelcongres in Engeland. Men was onder de indruk van het succes van de eerste Engelse broedvogelatlas die was samengesteld op basis van gestandaardiseerde vogeltellingen door vrijwilligers. Het idee werd overgenomen en men zette in op het realiseren van een vergelijkbaar project in Nederland. Met hulp van Herman Klomp, toenmalig voorzitter van de NOU (Nederlandse Ornithologische Unie) en onderzoeker aan de Wageningse Universiteit, resulteerde dat in 1973 in een gang naar de notaris voor de oprichting van wat nu Sovon is. Het eerste project was het opzetten van een landelijke broedvogelinventarisatie. Het eerste jaar deed Herman Leijs de organisatie. Maar dat was een te grote klus voor iemand die dat in zijn vrije tijd moest doen. Toen werden financiële middelen gevonden voor het aanstellen en betalen van een landelijke coördinator en dat werd Ray Teixeira.

Jaarlijks kwamen wij samen op het landgoed Broekhuizen in Leersum onder voorzitterschap van de sympathieke Herman Klomp.

Het land werd ingedeeld in districten. Voor West-Brabant werd ik aangezocht. Het district bleek de gehele westkant van de provincie te omvatten tot voorbij Tilburg. Na vijf jaar verscheen de eerste broedvogelatlas. Sindsdien zijn er veel atlassen en publicaties verschenen.

Sovon heeft zich sinds haar oprichting in 1973 ontwikkeld tot een landelijke professionele kennisorganisatie met een achterban van duizenden vrijwillige vogeltellers.

Vogelmonitoring is de kernactiviteit, waarbij ook een belangrijke bijdrage geleverd wordt aan het verklaren van de gesignaleerde ontwikkelingen van vogelpopulaties. De monitoring- en onderzoeksresultaten leveren belangrijke informatie om het natuurbeleid en beheer van leefgebieden van vogels te ondersteunen. De laatste jaren laten de toepassingen van vogelinformatie en vogelpopulaties een sterke toename zien in aard, omvang en complexiteit.

Objectief en toepassingsgericht werken zijn kernwaarden van het werk. Aan terugkoppeling van de resultaten naar de deelnemers wordt veel aandacht besteed. Opmerkingen: Inmiddels werken er bij Sovon meer dan vijftig personen.

Dat kan tot problemen leiden als er mindere tijden aanbreken en de sponsors en afnemers van de gegevens moeten bezuinigen. Er is een veelheid aan projecten ontstaan waarvan men zich kan afvragen of deze allemaal veel meerwaarde hebben. Er zijn minder contacten met vogelwerkgroepen die tellingen en inventarisaties organiseren. Zo is bij ons het SWEV opgeheven; in plaats daarvan werd Vogels in Brabant opgericht maar vandaaruit komt weinig activiteit. Ook het benoemen van een ambassadeur voor Noord-Brabant heeft geen merkbare gevolgen. Het deelnemerspotentieel veroudert en of er voldoende jongeren mee gaan doen is nog maar de vraag. Daar zou aandacht aan besteed moeten worden om de continuïteit te verzekeren. Er zijn samenwerkingsafspraken gemaakt met provincies en Staatsbosbeheer. Die instanties nemen echter soms beslissingen die vogelbeschermers niet welgevallig zijn. De onafhankelijkheid van Sovon komt daardoor mogelijk in het geding.

JULES PHILIPPONA

Harry van Vugt

Sovon:

Onze leden die meewerken aan tellingen en inventarisaties.

Wall of fame: 25 jaar of langer tellen.

Waarnemers zijn onmisbaar voor het werk van de vereniging Sovon: immers, met vereende krachten zorgen zij ervoor dat we jaar in, jaar uit de vogelstand in Nederland in kaart kunnen brengen. Gelukkig zijn veel waarnemers erg trouw: eenmaal besmet met het goedaardige vogeltelvirus... Dus ere wie ere toekomt: onderstaande waarnemers zijn al 25 jaar of langer actief en verdienen een eervolle vermelding op deze pagina. Respect!

Jan Benoist, Cor en Toos Borghouts, Gert Bouwmeester, Ronald Buynsters, John Frijters, Richard de Jonckheere, Mitchel Krijnen, Martin van Leest, Leo Nagelkerke, Agnes en Hans van der Sanden en Harry van Vugt.

Harry van Vugt

Vijftien jonge Ooievaars uitgevlogen!

En dat is er weer ééntje meer dan vorig jaar! De laatste drie jaar kwam er elk jaar één bij. Daarvoor schommelde het jaren rond de zeven. Hoe gewoon het ook lijkt, pas tien jaar terug vlogen er jonge Ooievaars uit. Eerst alleen in het Markdal. Voorheen eeuwenlang nooit!

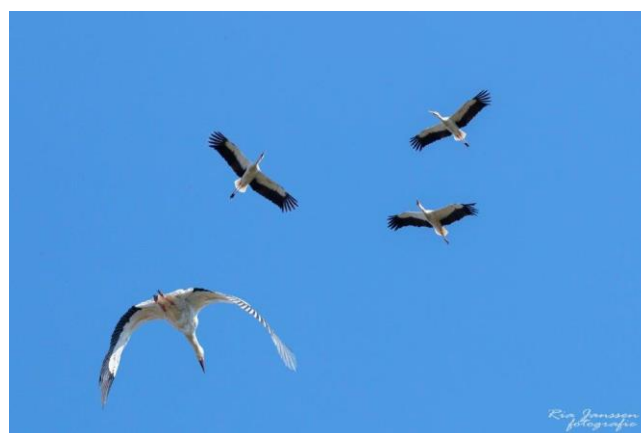
Dit jaar waren er acht nesten succesvol. Waarvan drie voor het eerst. Bij Gilzewouwerbeek konden Joke en Piet Oomen eindelijk vanuit hun keuken zien hoe de speciaal voor hun uitzicht geplaatste paal op hun vroegere boerenland een mooi jong liet uitvliegen. Daar was jaren opgewacht! Net als op de natuurtuin Wolfslaar, waar uiteraard dagelijks veel bewonderaars waren. En eentje tegen de A58 aan bij de fietstunnel. Gemeente Breda (bestuur en medewerkers) allemaal apetrots, want alle drie op gemeentegrond! Driemaal pluim! Een vaste waarde is voor het zesde jaar op Hondsdonck de nestpaal van Martin en Elvira met steeds twee jongen. Een tegenvaller na het vogelgriepdrama vorig jaar in het Markdal, was dat het nest pas (te) laat weer werd bezet, maar zonder succes bleef. Toch argwaan over dat nest, waar toch altijd om geknokt werd?

De kinderboerderij Parkzicht bij de polder Lage Vucht vroeg IVN weer om een kraamvisite te organiseren, wat natuurlijk graag gedaan werd. Bij de kinderen en (ouders!) gingen de beschuiten met muisjes er goed in. En ondertussen konden kinderen een 'Ooievaarsdiploma' krijgen, bij goede antwoorden, nogal eens ingefluisterd door 'groteren'. Glunderende koppies gaan dan huiswaarts en het is leuk om een heel andere doelgroep voor de natuur te bereiken.

Juist rond de Lage Vucht (Strikberg en Parkhoeve) en de Bergboezem (Rietdijk) waren er nesten met 2 a 3 jongen die gezond uitvlogen. Terwijl aan de Bredase zuidkant van de oorspronkelijke drietallen er maar hooguit eentje overbleef... Moet alles met biodiversiteit en voedselaanbod van vooral sprinkhanen en grote insecten te maken hebben? Door de vijf weken droogte was ook de 'juni dip' voor vlinders dramatisch scherper dan ooit. Was er dan meer voedselaanbod in de nieuwe natuur aan de noordkant? Of werd er daar - zoals het lijkt - eerder gebroed? Een indruk is wel dat het rond het Markdal 'schraller' geworden is. Daar komt met de herinrichting in Markdal-zuid hopelijk snel verandering in. De Vereniging Markdal promoot daarom ook de studie van Maaïke Griffioen en plaatselijke vogelaars voor de Vogelvriendelijke Inrichting van het Markdal, dat van oudsher een 'heiningen landschap' was, zoals Georg Dirven – de auteur van het Markdal boek – steeds benadrukt. Landschapselementen zoals de boomsingels, (vlecht)hagen, etc. moeten voor vogels (en andere natuur!) die beschutte plekken weer terug brengen. Ook de boerderijen van Galder en Strijbeek zouden met een 'erven plus' aanpak oases voor vogels kunnen worden, met kansen voor de Steenuil Voorwaarde is dat ook de gemeente Alphen-Chaam dat steunt.

De 'ooievaarstand' wordt bijgehouden door Harry, Raymond, Joop en Ger en de broedlocaties worden doorgemeld aan het landelijke STORK. Heel positief is dat er dit jaar geen 'incidenten' met ballonvaarders waren. Dankzij de brief van de Westbrabantse Vogelwerkgroep aan de branche. Ook het jaarlijks overzicht is dankzij Harry van Vugt van de Westbrabantse tot stand gekomen. (zie Hupke 194). Dat maakt met de vijftien jongen duidelijk dat de 'stad in een park' al jaren een geliefd 'ooievaarsland' is!

Joop van Riet

FOTO, RIA JANSSEN

Lezing Biodiversiteit en klimaat

De eerste lezing van de cyclus Biodiversiteit van Natuurplein de Baronie is op **vrijdag 3 november 2023** gegeven bij Natuurvereniging Mark en Leij om 20:00 uur in zaal Bellevue, Dorpsstraat 27 te Chaam. In deze lezing nam Dick Klees, dierecoloog, ons mee in het onderwerp **'Biodiversiteit en Klimaat'**:

"Voor warm weer hoef je niet meer op verre vakanties", zo werd er over klimaatverandering gedacht. Inmiddels wordt deze gedachtegang stevig afgestraft door perioden met langdurige droogte, hittegolven en bosbranden alom. Hoe lang kunnen wij die dans ontspringen?

De twee grootste uitdagingen van deze tijd werden op deze avond ontrafeld om iets van de oorzaken te begrijpen. Ook werd bekeken hoe we deze uitdagingen in de eigen omgeving met nuttige maatregelen te lijf kunnen gaan.

In de enorme verscheidenheid aan soorten (=biodiversiteit), zitten al oplossingen voor problemen waar wij nu tegenaan lopen. Door biodiversiteit voorrang te verlenen kunnen die tot uiting komen. De natuur verdient kansen als onze enige partner bij het behoud van onze leefbaarheid. Dat is meer noodzaak dan luxe. De lezing was ook onderdeel van de activiteiten van de gemeente Alphen-Chaam in het kader van de nationale klimaatweek.

De toegang was gratis. De koffie en thee kreeg u van de gemeente Alphen-Chaam.

Lezingenprogramma 2023-2024 Biodiversiteit

Deze lezingen worden georganiseerd door de verenigingen van Natuurplein de Baronie.

Natuurplein de Baronie is een samenwerking van de West Brabantse Vogelwerkgroep, NLGR (Gilze en Rijen), Natuurvereniging Mark en Leij, Markkant Breda, KNNV-Breda, IVN Dintel- en Marklanden en Imkerverband Groep de Baronie.

Het centrale thema van deze lezingen is 'biodiversiteit'. De invloed van het klimaat op biodiversiteit, de onderlinge samenhang van de organismen en de relatie met diverse soorten komen aan de orde.

(Zie voor meer informatie de website van Natuurplein de Baronie, www.natuurpleindebaronie.nl of de websites van de verenigingen).

Het programma bestaat uit acht lezingen.

Woensdag 13 december 2023 om 20:00 uur
Onderwerp Kiekendieven in een veranderende wereld
Sprekers Ben Koks en Elvira Werkman
Plaats: De Wegwijzer, Steendorpstraat 2, Breda

Dinsdag 16 januari 2024 om 20:00 uur
Onderwerp Exoten
Spreker Johan van Valkenburg
Plaats: De Vlieren, Monseigneur Nolensplein 1, Breda

Donderdag 1 februari 2024 om 20:00 uur
Onderwerp Stadsplanten
Spreker Erik vd Hoeven,
Plaats: IVN-gebouw, Lange Brugstraat 61, Etten-Leur

Dinsdag 20 februari 2024 om 20:00 uur
Onderwerp Wordt nog vastgesteld
Plaats: De Vlieren, Monseigneur Nolensplein 1, Breda

Dinsdag 19 maart 2024 om 20:00 uur
Onderwerp Biodiversiteit in samenhang
Spreker Marc Siepman,
Plaats: De Vlieren, Monseigneur Nolensplein 1, Breda

Donderdag 11 april 2024 om 20:00 uur
Onderwerp Insecten en biodiversiteit
Spreker Wim Klein,
Plaats: Cultureel Centrum De Boodschap, Nassaulaan 62-64, Rijen

Dinsdag 23 april 2024 om 20:00 uur
Onderwerp Invloed van de omgeving op biodiversiteit
Spreker Peter Voorn,
Plaats: De Vlieren, Monseigneur Nolensplein 1, Breda

GROTE GELE KWIKSTAART FOTO RIA LAMBREGTS

Blauwe Kiekendief, *Circus cyaneus*

De zweefvlucht van de Blauwe Kiekendief behoort van oudsher bij het open laagland, met moeras- en veengebieden, heide, duinen en akkerland. Maar het is in ons land een van de zeldzaamste, broedende roofvogelsoorten.

BLAUWE KIEKENDIEF MAN FOTO, GER DUIJF

De naam

De wetenschappelijke naam van de Blauwe Kiekendief is *Circus cyaneus*. Het is afgeleid van het Griekse kuaneos wat hemelsblauw betekent. De naam slaat op het blauwachtige verenkleed van de man. Andere namen verwijzen naar de voedingsgewoonten. Het Nederlandse kiekendief is te vergelijken met het Engelse Hen Harrier en het Duitse Hühnerdieb. Ze betekenen beide kippendief. Streeknamen zijn Aschgrauwe kuikendief, Blauwe stootvogel, Blauwschild, Elzenpuist, Noordse Valk, Es-oel en Blauwe hoanskrobber (Fr).

Kenmerken

De Blauwe Kiekendief is een compacte roofvogel, het vrouwtje is bijna 50-55 centimeter groot, met een verenpak in allerlei bruintinten met zwarte banden over de staart en ondervleugels. De onderzijde is beigewit met een bruine streping. De mannetjes zijn prachtig licht blauwgrijs met contrasterende vijf tot zes zwarte handpennen. Ze hebben een donkergrijze eindband op de ondervleugel (hand- en armpennen). Het blauwe kop-, keel- en bovenste borstgedeelte contrasteert bij de Blauwe Kiekendief sterk met de witte buik. Het mannetje is te onderscheiden van het mannetje Grauwe Kiekendief, door onder meer de witte stuit en het ontbreken van de zwarte vleugelstreep. De Grauwe Kiekendief komt in tegenstelling tot de Blauwe Kiekendief 's winters niet in ons land voor. Je moet ook rekening houden met de Steppekiekendief, *Circus macrourus*. Het mannetje is veel witter dan de Grauwe Kiekendief en heeft een smalle zwarte wig in de vleugelpunt. Deze soort komt slechts zelden hier voor. Ook het vrouwtje en de jongen van de Blauwe Kiekendief hebben een witte stuit. De poten en ogen zijn bij beide geslachten geel.

De identificatie van de soort scheidt vaak weinig problemen. Met uitzondering van sub(adulte) mannetjes, hierbij is de leeftijd- en geslachtsbepaling heel wat moeilijker. Gezien die moeilijkheid is het dan ook beter om vogels die slecht te zien waren niet op leeftijd of geslacht te brengen maar te bestempelen als 'vrouwtjes-type' of ringtail.

Een volwassen vogel is 45 tot 55 centimeter groot en 350 tot 525 gram zwaar. Ze hebben een spanwijdte van 97-118 centimeter. Blauwe Kiekendieven hebben wat bredere en rondere vleugels dan de andere kiekendiefsoorten. In zweefvlucht houden ze de vleugels in een ondiepe maar duidelijke V, ook valt dan de lange staart op. Ze kunnen rustig zweven, laag boven het veld, wiegend op de wind, de vleugels in een sierlijke V gespreid, met duidelijk 5-6 'vingers'. Met de kop omlaag, spiedend naar prooi. Dat zoeken gebeurt met diepe, onregelmatige vleugelslagen, onderbroken door korte glijvluchten, vaak met veel draaien en keren om dan plotseling toe te slaan op een prooi. Tussendoor kunnen ze ook kort 'bidden' met hangende poten. Blauwe Kiekendieven zijn vliegkunstenaars.

Geluid

De Blauwe Kiekendief is meestal zwijgzaam. Het mannetje maakt soms in de baltsvlucht een droog mekkerend 'Tjuk-uk-uk-uk-uk' geluid. Het vrouwtje alarmeert met een spechtachtig 'kik-ik-ik-ik'.

Voedsel

De Blauwe Kiekendief leeft van kleine zoogdieren, zoals woelmuizen en jonge konijnen, maar ook kleine vogels van het formaat Graspieper tot jonge Fazant staan op het menu. Als voedsel schaars is of onbereikbaar door te hoge begroeiing, groeien er te weinig jongen op om de populatie in stand te houden. Dit is mogelijk een van de oorzaken waardoor de soort in Nederland schaars is geworden, zeker als broedvogel. De eerste weken jagen alleen de mannetjes op voedsel voor de jongen. Als de man een prooi heeft geslagen, vliegt hij het territorium binnen en roept met "kj-kje-kje-kje" het vrouwtje van het nest. Ze vliegt dan op en cirkelt tot onder hem. De man laat de prooi vallen, zij vangt die op en brengt de buit naar het nest. Pas als de jongen groter zijn gaat het vrouwtje ook in de buurt van het nest jagen.

Voorkomen

De Blauwe Kiekendief profiteerde van de afnemende begrazing in de duinen, waardoor broedgelegenheid ontstond in het voorheen te kale landschap. De meeste Blauwe Kiekendieven kwamen tot broeden op de Waddeneilanden, in het bijzonder op Texel. In de hoogtijdagen, de jaren 1998-2000, nestelden op de Waddeneilanden 85-105 broedparen. Sinds eind vorige eeuw daalde dat aantal naar circa 8 paren in 2022. Op het vasteland nestelde deze soort alleen nog in de Oostvaardersplassen.

De afname wordt waarschijnlijk ook veroorzaakt door toegenomen sterfte onder jonge vogels na het broedseizoen. Voedselgebrek, zowel in natuurgebieden als daarbuiten, speelt een belangrijke rol. Afname is troef in grote delen van West-Europa, waaronder ook op de Duitse Waddeneilanden. Een hoopvol teken is dat de Blauwe Kiekendief de Groningse akkers heeft ontdekt als nieuw broedgebied. Mede door de jarenlange inzet van de werkgroep Grauwe Kiekendief en agrarische natuurverenigingen zijn er nu voedselrijke akkerranden aangelegd, is er nestbescherming gekomen en zijn andere maatregelen in het agrarische gebied getroffen. Denk bijvoorbeeld aan het gebruik van zomergranen en laten staan van stoppelvelden om zangvogels en muizen aan te trekken.

Blauwe Kiekendieven trekken niet zoals de Grauwe Kiekendieven en de meeste Bruine Kiekendieven in de winter naar Afrika, maar blijven deels in Nederland en Noordwest-Europa. In de winter zijn ze vooral te zien in gebieden met veel ruigte en riet. Ze jagen in duinvaleien, kwelders, grazige ruigten, weilanden en akkerbouwgebieden en jonge bosaanplantingen. De broedvogels van het Waddengebied lijken in de eigen regio of zuidelijk tot in Zeeland en Limburg te overwinteren. De Blauwe Kiekendieven uit Scandinavië en Oost-Europa die in West-Europa overwinteren, arriveren in september-oktober. Ze gebruiken gezamenlijke slaapplekken in hoogveen- en heidegebieden, moerassen en boerenland. Hier kunnen enkele tientallen vogels samenkomen. De trek terug van de Noordoost-Europese broedvogels naar de broedgebieden is tussen eind februari en half mei. Het geschatte maximum aantal in Nederland overwinterende vogels was in de winters 2013-2015 400-800 vogels. Het maximum aantal doortrekkers werd op 500-2000 geschat in 2008-2012. Streng winterweer ten noorden en ten noordoosten van ons land zorgt vaak voor een extra toestroom van Blauwe Kiekendieven hier.

Albara vermeldde in 1897 de Blauwe Kiekendief als broedvogel voor Noord-Brabant. Eykman vermeldde in 1941 Noord-Brabant niet als broedgebied. Maar in de eerste helft van de twintigste eeuw was het Peelgebied nog een belangrijk broedgebied in Noord-Brabant. In West-Brabant is het aantal broedparen altijd beperkt geweest. In 1956 kwamen in de omgeving van Baarle-Nassau twee paren tot broeden en in 1978 broedde er een paar in de Biesbosch. In 1984 werden er vier nesten vastgesteld op het Hoogerwaardschor. Vier jongen vlogen hier uit. Het ging hier om drie paar en een geval van polygynie (één man met meer vrouwtjes). De nesten lagen in een extensief beweide deel van het schor. In het jaar daarvoor was het schor afgesloten van de Oosterschelde en was er een tijdelijke explosieve toename van veldmuizen. In 2002 werd nog een vermoedelijk territorium vastgesteld in de Biesbosch. De Avifauna van Noord-Brabant vermeldt in 1967 dat het overgrote deel van de overwinterende Blauwe Kiekendieven toen bestond uit vrouwtjes en juveniele vogels. De Blauwe Kiekendief staat op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels.

BLAUWE KIEKENDIEF, MAN, VROUW, JUV.

NATURETODAY

Broedbiologie

Blauwe Kiekendieven hebben een opvallende baltsvlucht hoog in de lucht.

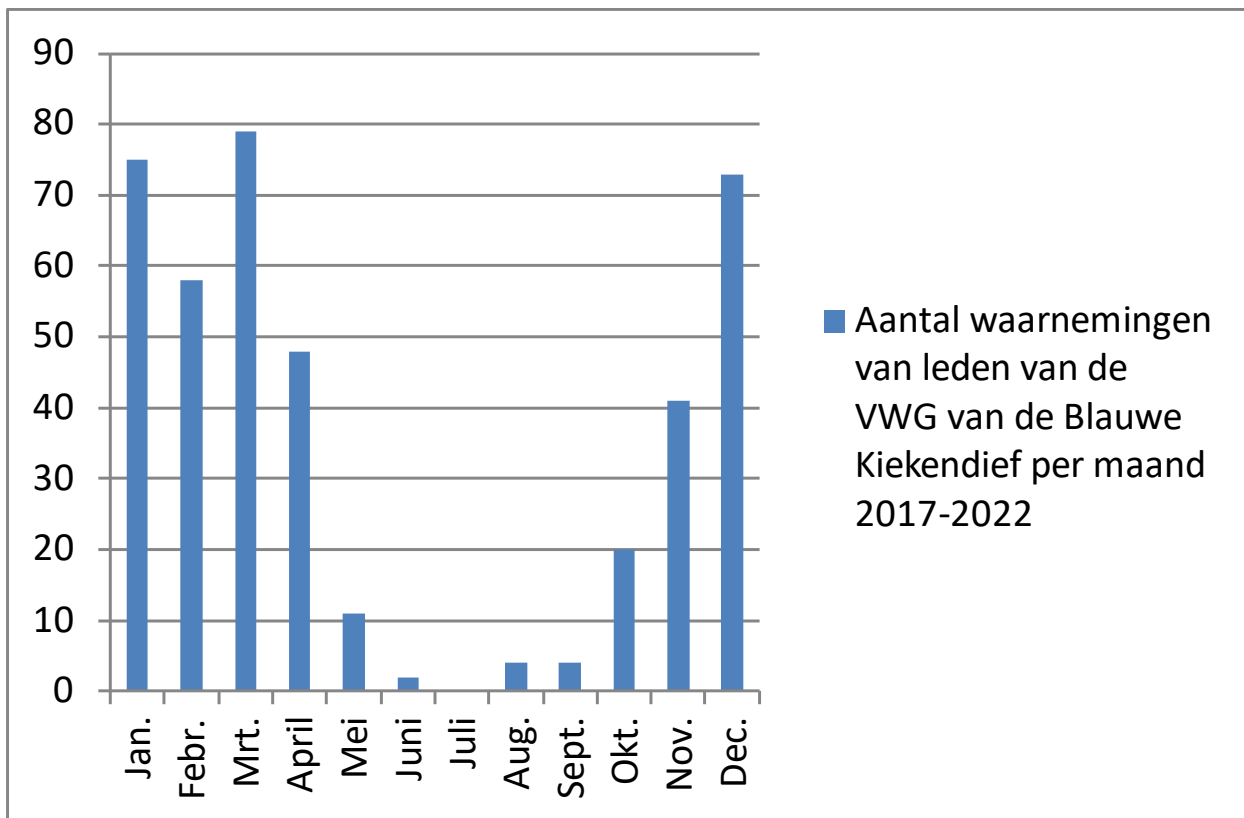
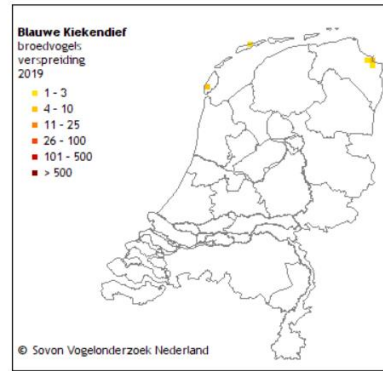
Bij sommige vogelsoorten kunnen mannetjes paren en banden aangaan met twee of meer vrouwtjes. Bij de Blauwe Kiekendief komt ook polygynie voor. Meestal zijn het de oudere ervaren mannetjes die paren met meerdere vrouwtjes. Op Terschelling werden er in 2022 drie nesten vastgesteld waarvan bij twee de jongen uitvlogen. In 2022 werden er op Texel drie nesten van drie vrouwtjes met twee mannetjes gevonden. Hiervan was slechts één nest succesvol. Polygynie lijkt in tijden van voedselschaarste dus een nadeel.

Het nest bevindt zich op de grond, vaak in de wat hogere vegetatie en is gemaakt van takjes en plantenstengels. Een legsel bestaat meestal uit vier tot vijf witte eieren, die alleen door het vrouwtje worden bebroed. Zij verzorgt ook de jongen, terwijl de man zorgt voor voedsel voor het broedende vrouwtje en de jongen. De Blauwe Kiekendief broedt van begin april tot eind juni. Na ongeveer 35 dagen vliegen de jongen uit maar ze worden nog wekenlang gevoerd door de ouders. Het geslacht van de jongen kan bepaald worden door hun grootte maar ook door de kleur van de iris. Bij de jonge mannetjes is de kleur van de iris grijsbruin en bij de vrouwtjes donkerbruin.

Toelichting bij grafiek: duidelijk is te zien dat de Blauwe Kiekendief bij ons een wintergast is. Het hoge aantal in maart is het gevolg van doortrekkende noordelijke vogels.

Literatuur

Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018. Vogelatlas van Nederlandse Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen
SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000
Avifauna van Noord-Brabant, van Erve 1967
Samenwerkingsverband Westbrabantse Vogelwerkgroepen 2007. Atlas van de West-Brabantse broedvogels, NPN media, Breda
Ecologische Atlas van de Nederlandse Roofvogels. Rob G.Bijma
Vliegbeelden van Europese roofvogels. R.F.Porter
Roofvogels. Leslie Brown
Broedvogels in Nederland 2022, Sovon Vogelonderzoek Nederland.

Hans van der Sanden

Koude poten

Een verenpak zorgt voor goede isolatie. Dat hebben vogels nodig, want hun lichaamstemperatuur is hoger dan die van de mens. Donsveren vormen het warme en vaak waterdichte isolatiemateriaal dat een belangrijke rol speelt bij het constant houden van de hoge lichaamstemperatuur.

De baarden van de donsveer bezitten geen haakjes. De losse baarden vlechten zich in elkaar, niet alleen die van de donsveer zelf, maar ook die van de naburige donsveren. Ze vormen een dichte, met lucht gevulde isolatielaag onder de niet geheel afsluitende laag van dekveren.

Donsveren vormen zo een uitstekend isolatiemateriaal dat bij het broeden de warmte -overdracht van het lichaam naar de eieren tegenhoudt. Vogels hebben daarom in de broedtijd broedplekken: delen van borst en buik waar de veren op het juiste moment worden geruid.

Veel vogelpootjes zijn klein, dun en bloot. Je zou denken die bevriezen al met één nachtvorst. Want onze tenen reddden het ook niet zonder bescherming. Maar vogelpoten bevriezen niet. Die bevatten geen spieren, maar alleen zezen. Die gebruiken veel minder energie dan spieren en hebben dus minder bloedtoevoer nodig. Het geeft dus niets als de bloedvaten zich tijdelijk vernauwen als er maar genoeg bloed doorheen stroomt voor de noodzakelijke vervanging en groei van de huid en de nagels.

Vogels behoren tot de warmbloedige, homoïotherme, dieren. De Knobbelzwaan heeft een lichaamstemperatuur van ongeveer 41 graden Celsius, een Gierzwaluw van ongeveer 45 graden. Hun blote poten zijn niet geïsoleerd. Toch vormen die geen groot warmtelek. Dat komt door de geringe doorbloeding en een slim geconstrueerd bloedvatenstelsel, een soort warmtewisselaar in hun poten. Het aangevoerde warme bloed uit het lichaam geeft warmte af aan het bloed dat uit de poten naar het lichaam terugstroomt. Daarmee komt dus koeler bloed de poten in, waardoor minder warmte verloren gaat.

Het donslaagje op een veer van een kerkuil.

De terugkerende ader ligt in de kern van de poot. Het gevolg is wel dat de vogels koude poten hebben, maar blijkbaar hebben ze daar geen last van. Ze zijn in elk geval warm genoeg om niet te bevriezen. In de zomer verplaatst de terugkerende ader zich echter naar de huid, zodat het bloed juist dan de overtollige warmte kwijt kan. Belangrijk want vogels kunnen niet zweten. Ze koelen af via poten, snavel en mondholte.

Bovendien zijn vogelpoten bedekt met een laagje schubben. Deze kunnen ook nog eens goed tegen vrieskou. De schubben bevatten veel keratine. Keratine is ook te vinden in onze haren en nagels. Het is een vezelig en stug eiwit dat niet kan bevriezen.

Toch gebeurt het weleens dat eenden vastvriezen als ze te lang op het ijs staan. Om dat te voorkomen gaan ze op hun buik liggen en trekken de poten op tussen de buikveren. Of ze gaan afwisselend op één poot staan en houden de andere poot tegen het warme lijf.

Hans van der Sanden

FOTO'S UIT DIERSPORENGIDS

Wie helpt ermee organiseren

De excursiewerkgroep, bestaande uit Martin van Leest en Giggi van Melick, is op zoek naar een of twee extra leden om de organisatie van excursies voor de Vogelwerkgroep gedurende het jaar te waarborgen.

Wat doen wij als werkgroep?

We organiseren per jaar ongeveer twintig excursies. De meeste in het voor- en najaar, in de winter en zomer is het rustiger. De excursies zijn in eerste instantie bestemd voor leden, maar ook geïnteresseerden van buiten de vereniging zijn welkom om zich aan te sluiten.

Wat is het doel van de excursies?

Geïnteresseerden de mogelijkheid bieden om met een kundige gids een bepaald natuurgebied te bezoeken en op die manier meer te weten te komen over vogels en hun habitat. Dit kunnen gebieden in de directe omgeving van Breda zijn, maar we gaan ook regelmatig naar Zeeland of andere gebieden in Zuid-Nederland.

Wat doen we binnen de werkgroep?

We komen een paar keer per jaar samen om ideeën te delen en een planning te maken. We verdelen tijdens deze bijeenkomsten de taken. Daarna worden excursieleiders benaderd en afspraken met hen gemaakt over de praktische kant van de excursie. Vervolgens zorgen we dat de excursie op de website en in de nieuwsbrief wordt geplaatst. Als laatste worden de aanmeldingen geregistreerd en de deelnemers geïnformeerd.

Hoeveel tijd is er mee gemoeid?

Je moet rekening houden met drie of vier bijeenkomsten per jaar (een avond of middag/ochtend). Daarnaast kost de organisatie van een excursie afhankelijk van bestemming, organisatie en aantal deelnemers ongeveer twee uur. Dat is inclusief teksten schrijven en deelnemers mailen, annuleringen opvolgen, de excursieleider informeren etc. Wil je meehelpen het excursieprogramma vorm te geven of wil je meer weten, dan kun je een e-mail sturen naar excursies@westbrabantsevwg.nl. We horen graag van je!

Giggi van Melick

e: excursies@westbrabantsevwg.nl

w: www.westbrabantsevwg.nl

EXCURSIE OKTOBER 2023 HEDWIGEPOLDER FOTO MARTIN VAN LEEST

Natuur rond het Markdal

Interview: Vogelman Martin van Leest

Ik zit bij Martin van Leest. Vorige keer dat ik hem zag was hij helemaal van slag vanwege de dramatische vogelstand in het Markdal. Nu is hij net terug van vakantie. Maar wie is Martin van Leest? Geboren en getogen in het Ginnekense deel van het Markdal, waar hij altijd bij het Ginnekenmarktje woonde.

Als jochie kreeg hij de natuurliefde met de paplepel van zijn ouders mee. Hij ging altijd mee naar het favoriete bos van zijn vader: het Ulvenhoutse Bos. Dat natte broekbos met veel loofbomen, het meest gevarieerd en met de meeste natuurwaarden. Zijn moeder wees op de zeldzame planten en zijn vader op de vogels. Zo krijg je vanzelf een brede kijk op de natuur!

Geen wonder dat Martin aan de wieg stond van de Steenuilen inventarisaties en daarvoor STONE (Steenuilen Onderzoek Nederland) oprichtte en de steenuilen in het Markdal volgde. Daardoor was hij laatst ook zo in mineur. De populatie van de Steenuiltjes verminderde in vijftig jaar van zo'n vijftien paar naar slechts een enkel paartje. En nu was er voor het eerst geen enkel broedgeval meer in het Markdal! Dramatisch dus! Gelukkig bleek er toch nog net een nest met uitgevlogen jonge Steenuiltjes in Galder ontdekt te zijn. Maar ook dat is maar een druppel op de gloeiende plaat.

Een ander dieptepunt in zijn vogelleven was het verdwijnen van de Grutto's. Voor zijn ogen zag hij hoe een brede machine dat laatste nest met jongen ergens aan de Koekelberg wegmaaide! Praat over veldleeuweriken en patrijzen. Zelfde dramatische ontwikkelingen. Van de vroeger overal volop zingende Veldleeuweriken en de op de akkers scharrelende Patrijzen wordt niets meer gezien. Over het algemeen zijn die bijna 'historische' vogels met zo'n 90% gekelderd! Om vervangen te worden door ganzen die verzot zijn op dat eiwitrijke 'grasfalt'. De oorzaken? De steeds intensievere landbouw.

Weilanden met heel voedselrijk monotoon raaigras, dat na zes weken gemaaid wordt, geeft Grutto's, Tureluurs, Wulpen, Kieviten, etc. geen schijn van kans om eieren te leggen, te broeden en jongen groot te brengen. Dan komt de maaimachine er al weer aan. De boer moet wel, om de besomming voor hem (en de bank) rond te krijgen. Dat moet en kan anders! Waterschap en Provincie gaan met meanders het Markdal weer natuurlijk inrichten. De potentie blijkt soms plots en geeft hoop. Drie jaar terug werd er bij Galder een paartje Patrijzen met 26 jongen gezien! Door zijn zoon Arjan, ja het zit in de familie!

Zo moet het Markdal weer vogelrijker worden. Daarom was Martin een van de opstellers van 'Vogelvriendelijke Inrichting Markdal' dat door de Vereniging Markdal o.a. aan het Waterschap als gebiedsregisseur is aangeboden. Op basis van historische gegevens en ervaren Markdal vogelaars zijn een tiental gewenste vogelsoorten benoemd. Dat vraagt ook om landschappelijke inrichting met het herstel van vooral heggen, (vlecht)hagen, boomsingels, etc. Zoals George Dirven (auteur Markdal boek) steeds zegt: 'het Markdal was een heiningen landschap'. Dat soort landschapselementen zijn belangrijk als beschutting en nestplaats voor vogels. Ook de verwachte omschakeling naar duurzaam boeren zal enorm gaan helpen. De gewenste vogelsoorten zijn vooral Blauwborst, IJsvogel, Steenuil, Patrijs, Grutto, Nachtegaal, etc. Door het landschap vogelvriendelijk in te richten zullen ook vlinders, dieren, en planten profiteren. Dus goed voor de biodiversiteit en onze natuur!

Martin werd al eens beloond met de Oorkonde van Brabants Landschap als 'Uilenbeschermer van het Jaar'. Maar een Markdal dat straks weer bewoond wordt door veel van de verdwenen soorten zal voor hem de echte beloning van zestig jaar vogelbescherming zijn! Waar iedereen dan van geniet.

Joop van Riet

FOTO, P.DIRVE

De Redactie

OP DE FOTO VAN LINKS NAAR RECHTS: RAYMOND VAN BREEMEN, MARTIN VAN LEEST, HANS VAN DER SANDEN, PIET VAN IERSEL, WILLEM VEENHUIZEN, HENRIETTE HUIJGENS, AD RIJNEN, JAN BENOIST.

"Inmiddels zijn we 62 nummers verder en 15 jaar ouder geworden en dat nog steeds met dezelfde enthousiaste redactieleden. We doen ons best voor jullie om iedere keer weer een lezenswaardig Hupke op de mat te laten vallen"

Dat staat te lezen op pagina 2 van 't Hupke nr. 194, Herfstnummer 2023.

Reden genoeg om deze enthousiastelingen aan het woord te laten. Tijdens een lekker bakje thee met feestelijk gebak krijg ik uitleg en toelichting over hoe, en wie, en waar, en wanneer en bij welke stap iedereen betrokken is. Binnen één maand van nul tot 24 pagina's.

De vaste schrijvers hebben ieder hun eigen rubriek en vertellen daar het volgende over:

Hans van der Sanden schrijft, op de twee middenpagina's, altijd over soorten die in dat seizoen aanwezig zijn. Daarnaast schrijft hij jaarlijks over fenologisch onderzoek. Daarover is al wel veel geschreven. Toch spit hij diverse boeken door naar gegevens over de specifieke vogel en geeft altijd aan onze regio gebonden informatie. Stadsvogels van Breda, daar houdt **Willem Veenhuizen** van. Vooral bijzondere waarnemingen in combinatie met de historie. Jaarlijks fietst hij een rondje langs alle nog aanwezige huiszwaluwadressen. Helaas verdwijnen er vaak locaties. Verheugend zijn de nieuwe broedplaatsen, zoals in de wijk bij de Vlielandstraat. Een mooie samenwerking met de woningbouwvereniging.

'Uit het archief' of de 'oude doos', dus écht nog in een kartonnen doos, daarin zoekt **Piet van Iersel** graag naar teksten en onderzoeken die goed aansluiten bij het onderwerp van Hans van der Sanden. Dit is heel waardevol door het gebruik van allerlei losse waarnemingen die, aanvankelijk op kaartjes, door een grote hoeveelheid tellers in de loop der tijd zijn aangeleverd. Piet schrijft in de rubriek Vogelbescherming regelmatig over ruimtelijke ordening.

Biemeus heeft een vaste column op pagina 3. Soms met een kritische noot of een opgeheven vinger, maar altijd iets om over na te denken. Wie er achter dit pseudoniem zit blijft voor mij, en jullie een geheim; hij/zij is namelijk een mystery writer.

Over roofvogels schrijft **Raymond van Breemen**. De jaarlijkse overzichten geven een goed beeld voor onze regio. Hij kijkt en monitort de Slechtvalken op locaties als de Luchtmachtoren in Prinsenbeek en de Grote Kerk in Breda. Hij vindt het boeiend om die informatie met de leden te delen. Ook schrijft hij over allerlei praktische zaken zoals vogels bij de Emerput.

Over Ooievaars schrijft **Harry van Vugt**, vaak algemeen en beschouwend.

Ook of het jaar wel of niet een goed vogeljaar is. Bij het ringproject Liesbos zijn er honderd nestkastjes geplaatst om de broedresultaten van vooral Kool- en Pimpelmezen te monitoren. Dit is het oudste onderzoek in Nederland naar broedparen. Wekelijks, tijdens de broedperiode, worden de kastjes gecontroleerd. De informatie gaat naar het Rijksinstituut voor Natuurbeheer.

Martin van Leest is erg bezig met de Patrijzen en (Steen)uilen in de regio Breda. Over beide soorten schrijft hij jaarlijks een uitgebreid artikel. Natuurlijk krijgen ook Grauwe Klauwieren zijn aandacht. Daarnaast is hij de hoofdredacteur van 't Hupke en verzorgt hij de opmaak ervan. Dat kan pas als alle kopij bij hem is aangeleverd. Soms spoort hij redactieleden aan om zich toch écht aan de gestelde deadline te houden. Hij heeft destijds het initiatief genomen om te komen tot het huidige Hupke, namelijk het A4-formaat met gekleurde slag en alle foto's in kleur. Met het lentenummer in 2019 is de lay-out van de cover en de inhoud geüpdatet naar de huidige vorm. (met medewerking van Christiaan van den Broek).

Een dagje vogelen met.....

Verder leest u artikelen in de vaste rubrieken van (voorzitter) Bert van de Haar, (secretaris) Ger Duijf, (natuurgebied in de regio) Wilma Rasink, (een dagje vogelen met) Ineke Buijnsters en foto's van Ria Lambregts; maar zij zijn, vergeleken met de vijftien jaar actieve redactie, pas een paar jaar aan het schrijven 😊

Teksten controleren doen **Henriette Huijgens**, **Ad Rijnen** en **Albert de Hoon**. Zij houden van taal. Punt. Per e-mail krijgt Henriëtte van Martin de kopij aangeleverd. Zij verdeelt de stukken voor een eerste of tweede oordeel over beide heren. Belangrijk vinden zij dat teksten goed in elkaar zitten en dat de inhoud moet kloppen. Ook zijn zij erg alert op stijl en leestekens; vooral de aanhalingstekens “ ”, gedachtenstipjes ..., en de haakjes (). Daarnaast is correcte schrijftaal belangrijk. Ieder kwartaal krijgen ze ongeveer twintig teksten die in twee rondes worden nagekeken alvorens de eindversie tot stand komt. Dat kost al met al minstens acht uur. Er staan ongeveer twee weken voor om de gecorrigeerde kopij weer naar Martin te sturen voor de opmaak.

De proefdruk komt dan bij **Jan Benoist**. Aan hem de taak om teksten te lezen en te snappen waar het over gaat. Met een rode viltstift zet hij de puntjes op de i. Na al die markeringen maakt Martin de teksten definitief op en levert deze aan bij onze huisdrukker PrintWall van Remko Hanssens. Hij stopt alle gedrukte exemplaren in de enveloppen en brengt deze naar de post. Daarna valt het nieuwe Hupke bij jullie op de deurmat; of je krijgt het digitaal exemplaar in je e-mail-inbox en dat alles binnen één maand.

En dat doen deze mensen van 't Hupke al vijftien jaar. Al deze inspanningen worden door de leden van onze vereniging erg gewaardeerd. Bij de vorig jaar gehouden Zomerenquête scoorde 't Hupke een dikke acht. Een mooi compliment, helemaal terecht en erg verdiend!

Ineke Buijnsters

FOTO, MARTIN VAN LEEST

Eldersche Gronden

Ligging en bereikbaarheid

De Eldersche Gronden ligt tussen Schijf en Achtmaal, net ten noorden van de Oude Buissche Heide en Wallsteijn. Het gebied is bereikbaar via de Hoekvensedreef vanuit Schijf.

Beschrijving

De Eldersche Gronden ligt ingeklemd tussen de Oude Buissche Heide en de Moeren en Reten (zie elders in de gebiedsbeschrijvingen). Het is een kleinschalig landbouw-, heide-, en bosgebied. Heel afwisselend dus, met oude beuken- en eikenlanen uit de tijd van de landgoederen. Dat houdt in dat de bomen wel aan hun laatste eindje bezig zijn. Duidelijk zichtbaar is verjonging van het oude bos op sommige plekken, je treft daar bijvoorbeeld een massa jonge berken tussen de oude dennen aan. Er staan veel tamme kastanjes, berken, Amerikaanse eiken en natuurlijk veel Amerikaanse vogelkers. Tussen de percelen maisakkers en hooiland.

Mogelijkheden

De Witte Brugstraat is een zandweg die het gebied doorsnijdt, van daaraf kun je mooi aan weerskanten het terrein overzien. Je volgt dan de Zoekse Loop, een beek die het gebied doorkruist. Her en der eens links en rechts struinen brengt je in De Moeren, De Reten, maar eigenlijk is het niet belangrijk hoe het heet, de wandeling brengt genoeg interessante waarnemingen. Op een woensdagmiddag begin november viel vooral de stilte op. Combineren met een wandeling op de Oude Buissche Heide en de Moeren gaat min of meer vanzelf. Als je met de auto gaat kun je bijvoorbeeld parkeren aan de Witte Moeren (bij de gelijknamige boomkwekerij) Of begin je de wandeling bij de kruising van de Hoekvense Dreef en de Witte Brugstraat.

Wat is er te zien en te horen?

Kijk op waarneming.nl op Schijf – Eldersche Gronden, je vindt daar trouwens ook de beste kaart van het gebiedje.

Wilma Rasink

GROTE BONTE SPECHT, HARALD JANSEN

Spelende Kauwen

Al enkele jaren bekijk ik verschillende kraaiachtigen in de stad, dus ook de Kauw (Corvus monedula).

Vooraf dit jaar valt het mij op dat grote aantallen spelende Kauwen bij ons in de buurt, de wijk IJpelaar, aanwezig zijn. En dat vooral in de Doenradestraat, in het bijzonder langs en op het dak van de Doenradeflat en de naastgelegen witte terrasflat.

In de loop van de middag, zo vanaf 15.30 uur, komen er al tientallen uit de buurt die zich verzamelen in de toppen van de hoogste bomen in de omgeving van de Doenradestraat (Lindebomen), de Groot IJpelaardreef (Acacia), en in de omgeving van de Baroniesportvelden (Populieren) Zelfs de hoge populieren nabij het Amphia-ziekenhuis worden benut.

De aantallen, richting de schemering, nemen steeds meer toe, in het begin is sprake van enkele honderden exemplaren. Het is zeer lastig tellen en schatten, maar enkele keren waren er toch zeker 800-1000 Kauwen aanwezig. Zoveel Kauwen, zijn dit alle broedvogels van IJpelaar en omgeving of vogels uit de omliggende dorpen zuidelijk van Breda? Of zijn ze uit andere delen van Breda afkomstig?

Goed te zien is dat altijd twee exemplaren bij elkaar zijn, want bij de Kauw blijven man en vrouw lang bij elkaar! Soms komen er honderden Kauwen van hoog uit de lucht naar beneden en voegen zich bij de rest.

Zo zwermen en zweven ze, net als Spreeuwen, maar dan in lossere groepen.

Het geroep en gekauw, contactgeluiden, klinken voortdurend, en met honderden tegelijk 'spelen' ze langs de flatgebouwen en maken goed gebruik van de luchturbulenties, opstijgende en langs de flat stromende luchtlagen. En tussendoor rusten ze uit op het platte dak. Een mooi schouwspel, tot het donker wordt.

Met onderbrekingen zwermen ze plotseling weg, een stuk in noordelijke richting en komen even later weer terug. Gaan ze soms richting Valkenberg, om daar al te gaan slapen, of is het een soort van voorverkenning?

Opvallend is dat er ook een aantal Roeken (Corvus frugilegus) meedoen met dit speelgedrag. Enkele maanden geleden maar een vijftal, maar op 25 oktober telde ik een keer 18 exemplaren. Goed te herkennen, ze zijn wat groter in de vlucht en hun geluid is kraaiachtig laag in toonhoogte. Misschien doen ze mee omdat vlakbij een vijftal nesten dit jaar bewoond waren binnen hun speel- of nest-territorium...? Tevens doen af en toe een paar koppels Zwarte Kraai (Corvus corone) mee!

Roeken verzamelen zich nu uit de verre omgeving, om gezamenlijk de slaappleaatsen op te zoeken. Zwarte Kraaien en Eksters houden zich meer afzijdig van grote slaappleaatsen.

Ik denk dat al dit speel- en zwermgedrag van de Kauwen te maken heeft met het voorverzamen, daar waar onder andere hoge bomen aanwezig zijn, om daarna naar de definitieve slaappleaatsen te gaan. Trouwens, tijdens de hevige storm van vandaag (2 november) waren er geen activiteiten te bekennen.

Volgens mij zal in andere delen van de stad ongeveer hetzelfde gebeuren. Of al deze 'losse' voorverzamelacties een voorbode zijn van het vertrek naar een grote slaappleaats is nog lastig te beoordelen.

Breda als Kauwenstad (De Kroon 1927/28), zullen we in ere houden, en daarom is meer onderzoek van slaaptrekgegevens van de Kauw binnen onze stad aan te bevelen.

Willem Veenhuizen, november 2023.

Geraadpleegde literatuur

- Cools A. 1992, Kauwen in de spiegel, Lannoo Tielt België
- Cools A. 2014, De Kauw, Wilco Amersfoort, Atlas Contact
- West Brabantse Vogelwerkgroep; 2008, Vogels (houden) van Breda, van Iersel, P., van der Sanden A., van der Sanden H., Veenhuizen W. NPM media Breda
- SWEV, Atlas van de West-Brabantse broedvogels 2007, NPM media Breda
- SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002, Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000
- SOVON 2018, Vogelatlas van Nederland. 396-397.

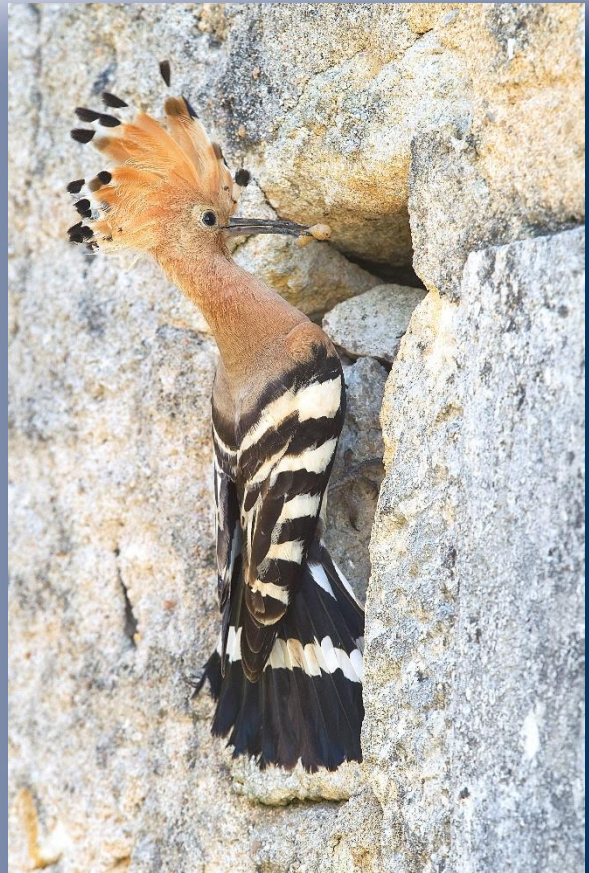

Bijzondere waarneming

1	Geoorde Fuut	22-8-2023	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Jan Vermeulen
1	Noordse Stormv.	7-8-2023	Roosendaal	Westelijke Havendijk-noord e.o.	Erik Dinslage
1	Roerdomp	25-8-2023	Altena	Brabantse Biesbosch - Gat van de Zalm	Laurie Rijdsdijk
1	Kwak	6-9-2023	Drimmelen	Brabantse Biesbosch - Rietplaat	Jos Quirijnen
18	Koereiger	14-10-2023	Altena	Brabantse Biesbosch - Deeneplaatweg	Hans Diepstraten
7	Purperreiger	2-9-2023	Breda	Blauwe Kei	Jarek van Houten
1	Zwarte Ooievaar	2-9-2023	Woensdrecht	Lindonk	Hans Diepstraten
28	Ooievaar	25-9-2023	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Ria Lambregts
120	Lepelaar	28-8-2023	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Piet van Iersel
1	Indische Gans	16-10-2023	Breda	Lange Bunders en Slangwijk	Sylvia Goosen
1	Roodhalsgans	31-10-2023	Drimmelen	Hooge Zwaluwe - Groote Zonzeelsche Polder	Maurice Verschuren
2	Casarca	14-10-2023	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Peter Driessen
1	Zomertaling	2-9-2023	Alphen-Chaam	Chaam - Bleeke Heide	Boy Possen
1	Krooneend	9-8-2023	Bergen op Zoom	Markiezaat - Kraaijenberg e.o.	Jan Benoist
1	Topper	12-8-2023	Steenbergen	Dintelse Gorzen - Oost lage delen	Leo Nagelkerke
1	Witkopeend	20-8-2023	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Toos Timmermans
1	Wespendief	21-8-2023	Halderberge	Hoeven - Pagnevaartbos	Boy Possen
1	Rode Wouw	18-10-2023	Etten-Leur	Kelsdonk e.o.	Jan Benoist
1	Bruine Kiekendief	1-10-2023	Etten-Leur	Natuurreservaat De Berk	Caroline Sophie
1	Steppekiekendief	18-9-2023	Breda	Lage Vuchtpolder	Mitchell Krijnen
1	Visarend	8-10-2023	Breda	Haagse Beemden (Kroetenpark)	Reinier van Loo
1	Smelleken	17-9-2023	Breda	Lange Bunders en Slangwijk	Erik van Boxtel
1	Boomvalk	1-10-2023	Breda	Lange Bunders en Slangwijk	Erik van Boxtel
1	Porseleinhoen	25-8-2023	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Jarek van Houten
20	Steltkluit	3-8-2023	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Jan Benoist
2	Kleine Strandloper	30-8-2023	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Tim van Oerle
2	Krombekstrandloper	11-9-2023	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Hans Diepstraten
20	Regenwulp	14-8-2023	Breda	Waterakkers	Bianca van den Berg
1	Kleine Geelpootr.	14-10-2023	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Hans Diepstraten
2	Reuzenster	30-8-2023	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Tim van Oerle
4	Halsbandparkiet	11-10-2023	Breda	Centrum	Kees Kammeraat
1	Nachtzwaluw	16-8-2023	Oosterhout	Boswachterij Dorst	Hans Diepstraten
2	Gierzwaluw	1-9-2023	Breda	't Hout	Kees Kammeraat
1	IJsvogel	18-10-2023	Drimmelen	Lage Zwaluwe - Polder Oudland	Mariëtta Peters
1	Draaihals	14-9-2023	Breda	Markdal	Harry van Vugt
2	Boerenzwaluw	17-10-2023	Breda	Lage Vuchtpolder	Mitchell Krijnen
1	Huiszwaluw	2-10-2023	Breda	Teteringen	Leo Nagelkerke
3	Paapje	30-8-2023	Breda	Lage Vuchtpolder	Erik Dinslage
6	Tapuit	17-10-2023	Breda	Prinsenbeek - Klein Overveld	Hans van Kluiven
1	Beflijster	19-10-2023	Breda	Hooijdonk	Erik van Boxtel
1	Graszanger	20-8-2023	Altena	Brabantse Biesbosch - Noordwaard	Reinier van Loo
4	Grauwe Vliegenv.	15-8-2023	Zundert	Wildert e.o.	Mary Holleman
1	Baardman	14-10-2023	Bergen op Zoom	Molenplaat - Plaatkade	Remko Hanssens
6001	Spreeuw	13-9-2023	Breda	Brabantpark	Raymond van Breemen

Onze werkgroepen

Stadsvogels	Willem Veenhuizen	stadsvogels@westbrabantsevwq.nl	De Kamertjes	Oscar Loos	kamertjes@westbrabantsevwq.nl
Roofvogels	Raymond v Breemen	roofvogels@westbrabantsevwq.nl	Knotwerkgroep	Rob Fischer	knotwerkgroep@westbrabantsevwq.nl
Uilen	Martin van Leest	uilen@westbrabantsevwq.nl	4^e Bergboezem	Kees van der Krift	cvdkrift@gmail.com
Watervogels	Vacant	watervogels@westbrabantsevwq.nl	Dintelse Gorzen	Ronald Buijnsters	dintelsegorzen@westbrabantsevwq.nl
Weidevogels	Agnes van der Sanden	weidevogels@westbrabantsevwq.nl	Excursies	Giggi van Melick	excursies@westbrabantsevwq.nl

Steenuil en Hop, Harry Fiolet
Bontbekplevier- Drieteenstrandloper – Goudplevier- Steenloper, Ria Lambregts

